

Ну, и действительно: сначала со шкафчиков свинтили магнетики, и ты впал в истерику. Потом магнетики привинтили обратно, и ты готов прыгать до потолка. Разве не идиотизм? Кому из нормальных людей можно объяснить, от чего ты, собственно, прыгаешь?

Поэтому объясняю – исключительно для потомков: прыжки вызваны внезапным открытием: твои дети – вполне человеки! С явно выраженными признаками внутренней жизни. Ты решился доверить им свое тайное знание, и они тебя поняли!”

Сегодня очень актуальной является проблема чтения. Не секрет, что современные подростки очень мало читают, программную литературу предпочитают постигать, просматривая краткое содержание произведений. В семейном воспитании практически отсутствует семейное чтение. М.А. Аромштам является главным редактором сайта «Папмамбук», главной задачей которого является привить интерес к чтению. В повести звучит иронический комментарий автора о круге чтения ребенка, маркером иронии является парадоксальное переосмысление всем известного утверждения «Книга – друг человека»: «Мама пугалась. Но дедушка только веселился. Оказалось, он вполне разделяет ненависть Марсём к букварям и учебникам чтения.

Алина давно научилась читать, – говорил он. – И вряд ли ей интересно узнать про чью-то чужую «мamu», которая «мыла раму». Чтение, Оленька, – вещь интимная, глубоко личная. Книга – человеку друг, а не чиновник высшего ранга. И никто не имеет права принуждать меня читать что бы то ни было. Даже очень важное”.

Таким образом, мы видим, что ирония, устанавливая особую связь между автором и читателем, пронизывает все уровни текста повести и проявляется в авторском отношении к философским проблемам бытия, а именно к проблемам, определяющим вопросы воспитания и образования современного ребенка.

Литература

1. Аромштам М.А. Когда отдыхают ангелы.[Электронный ресурс] / М.А. Аромштам. – Режим доступа: http://loveread.ec/read_book.php?id=37520&p=1.
2. Беляева Е.В. Структура иронического [Электронный ресурс] / Е.В. Беляева // Философия и социальные науки. – 2015. – № 1. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/123742/1/Беляева>.
3. Петрова О.Г. Ирония и разные типы комического в художественном тексте. [Электронный ресурс] /О. Петрова.–Режим доступа: <http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/pages/view/349>.
4. Пивоев В. М. Ирония как феномен культуры /В.М. Пивоев. – Петрозаводск : Изд-во ПетрГУ, 2000. –106 с.

Назаренко І.В.,

асистент,

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

МОВНА ГРА У СИСТЕМІ МОВНО-СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ КОМІЧНОГО

У середині 80-х – 90-х рр. XX століття в дитячій літературі Німеччини відображаються певні соціальні зміни, які подаються авторами в індивідуальній манері та стилі опису навколишньої дійсності. У німецькій науковій літературі це призвело до появи терміну “комічний дитячий роман”.

Вікторія Боголюбова зазначає: “Художні засоби комічного дитячого роману, такі як: прийом контрасту, комічні персонажі, використання тропів, лексичних підсилювачів, неологізмів, алюзій – на німецькі казки – дозволяють письменникові в легкій, невимушеній формі і з гумором зобразити змінене життя сучасної німецької сім’ї, зміну ролей в сім’ї, нову модель сімейних відносин, а читачеві-дитині побачити й усвідомити нові можливості в складних життєвих ситуаціях” [1, 429].

Мовний комізм є мовною категорією, яка відображатиме комічне в зовнішніх своїх проявах, тобто те, які саме лінгвістичні механізми лежать в основі створення комічного ефекту в тексті. Традиційно виділяють такі мовні засоби створення комічного ефекту, як семантичні, словотвірні, фонетичні, стилістичні, граматичні та фразеологічні. У дослідженнях мовного комізму важливе значення має його розгляд у руслі інтертекстуальності, що полягає в іронічному й сатиричному використанні цитат, алюзій та іншостильової специфічної лексики, яка контрастує з “приймаючим” контекстом [2, 7].

Існує вузьке й широке тлумачення терміну “засоби комічного”. Усе, що сприяє створенню комічного ефекту, в широкому сенсі може вважатися засобами комічного [3]. Коли говорять про засоби комічного, мають на увазі передусім мовні засоби: метафору, метонімію, гіперболу, літоту, порівняння. Можливості кожного з цих засобів у створенні комічного ефекту фактично безмежні. Із цією метою часто використовуються також полісемантичність слів, омонімія, синонімія, антонімія і комічна гра слів. Промовляння слів із іронічною інтонацією створює необмежене поле для їх семантико-комічного варіювання. Часто комічного ефекту набувають також вживання фігуральних виразів і афоризмів, паремій, фразеологізмів.

Одночасно в мові функціонує безліч слів, порівнянь і уподібнень, виразів, які за допомогою своїх семантичних значень призводять до ефекту комічного, викликають посмішку, сміх: “Na, derist wohl dein Freund. Ich weiß nicht. Aber auf jeden Fall ist Barbara eine Ziege”. Інтонація залежно від певної ситуації здатна надавати мовним одиницям відтінок іронічності, жартівливості, кумедності або підсилювати ефект комічного: “Meine Mutter sagt, das ich faul bin, weil ich nicht gern auf räume, Geschirr abtrockne und Hausaufgaben mache. Es gibt noch viele Sachen, die ich nicht gern mache: auf das Baby von Frau Schmidt aufpassen, Kuchenbacken, im Garten helfen, Handarbeiten machen. Aber ich mag gern lesen. Und fernsehen. Und spielen. Und einkaufen, aber nur manchmal”.

Особливу роль при створенні комічного ефекту виконує мовна гра. На думку німецького лінгвіста Вінфріда Ульріха, будь-якій мовній грі властиві два явища: навмисне порушення існуючих у мові правил і норм (Normwidrigkeit, Abweichungen), а також виникнення в процесі такого порушення семантичної неоднозначності (Ambiguität) або багатозначності [7, 258]. Гру передусім можна розглядати як дію, як модель або шаблон особливої унікальної поведінки і нестандартного індивідуального ставлення до того, що відбувається. Змістом мовної гри є закодована виражена вербально інформація. Мовна гра визначається як гра з формою мовлення, що підсилює її виразність.

Термін “мовна гра” (Sprachspiel) ввів Людвіг Вітгенштейн, уперше використавши його у “Філософських дослідженнях” 1945 р. для опису мови як системи конвенціональних правил, у яких бере участь той, хто говорить. Поняття мовної гри означає плюралізм значень. У вітчизняній науці термін увійшов до широкого вжитку після публікацій робіт Олени Земської, Маргарити Китайгородської та Ніни Розанової, хоча власне лінгвістичні явища, що позначаються цим терміном, мають досить тривалу історію вивчення. Мовною грою позначають “ті явища, коли мовець “грає” з формою мови, коли вільне ставлення до форми мови отримує естетичне завдання, нехай навіть найскромніше. Це може бути і невитіюватий жарт, і більш-менш вдалий дотеп, і каламбур, і різні види тропів (порівняння, метафори, перифрази)”. Дослідники вивчають факти мовної гри в розмовній мові і вважають, що мовну гру слід розглядати як реалізацію поетичної функції мови.

Алла Усолкіна визначає цей феномен як особливу форму лінгвокреативного мислення, що є результатом запрограмованого порушення мовної схеми і усвідомленого відхилення від мовної норми з метою досягнення певного ефекту (найчастіше комічного) [5, 9]. Згідно з Салаватом Нуховим, мовна гра – це така форма мовної поведінки людини, за якої мовна особистість реалізує здатність до прояву в мові дотепності, що супроводжується виникненням комічного ефекту [4, 36–37]. Ірина Цикушева пропонує таке визначення: мовна гра – усвідомлене і цілеспрямоване маніпулювання експресивними ресурсами мови, обумовлене настановою на реалізацію комічного ефекту. Мовна гра визначається породженням комічного ефекту на основі

усвідомленого порушення функціонально-семантичних закономірностей використання мовних форм [6, 170].

Отже, мовна гра порушує всі мовні шаблони. У художньому тексті вона стимулює динаміку образів, виявляє прихований підтекст, важливий для усвідомлення художнього смислу. Додаткові okazionalні значення сприяють мовній виразності й породжують комічний ефект. Мовну гру слід розглядати як специфічний авторський стиль опису з індивідуальними рисами семантичного відтінку та жанровими ознаками. Особливо яскравого неповторного ефекту мовна гра може досягати за допомогою використання різноманітних образних і стилістичних засобів у контексті дитячої казки. Для мовної гри характерне варіювання й використання індивідуальних авторських засобів на різних рівнях функціонування тексту.

Література

1. Боголюбова В.П. Комический детский роман в современной немецкой литературе / В.П. Боголюбова // Преподаватель XXI век. – 2016. – № 1. – С. 424–430.
2. Гунякина О.Н. Способы выражения комического через фразеологизмы немецкого языка : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 – германские языки / Гунякина Ольга Николаевна. – М., 2005. – 16 с.
3. Кязимов Г. Теория комического (проблемы языковых средств и приемов) [Электронный ресурс] / Газанфар Кязимов. – Режим доступа: www.uludil.gen.az.
4. Нухов С.Ж. Языковая игра в словообразовании: автореф. дисс. ... докт. филол. наук : спец. 10.02.04 – германские языки / Нухов Салават Жавдатович. – М., 1997. – 39 с.
5. Усолкина А.В. Языковая игра как текстообразующий фактор (на материале литературных сказок Л. Кэрролла и их переводов): автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.20 – сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание / Усолкина Алла Викторовна. – Екатеринбург, 2002 – 20 с.
6. Цикушева И.В. Феномен языковой игры как объект лингвистического исследования / И.В. Цикушева // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2009. – С. 169–171.
7. Ulrich W. Inkongruenz und Ambiguität im Sprachspiel / Ulrich W. // Aspekte der Sprachbeschreibung : Akten des 29. Linguistischen Kolloquiums, Aarhus 1994. – Tübingen, 1995. – S. 257–260.

Назаренко Н.І.,

кандидат філологічних наук,

Маріупольський державний університет

ГУМОР І САТИРА В РОМАНАХ М. СПАРК ТА О. ЧОРНОГУЗА

Кожне літературне явище, письменник, твір, задіяні в національному літературному процесі тією мірою, якою вони пов'язані з іншими явищами національної літератури. Мета порівняльного літературознавства полягає у вивченні літературних явищ (твору чи літературної спадщини письменника, жанру і стилю) через вихід за межі національної літератури. Синтезуючи матеріали окремих національних літератур, літературна компаративістика прагне пізнати закономірності світового літературного процесу. Порівняльне літературознавство з'ясовує національні прикмети літературних творів, зіставляє будь-які явища різноманітних літератур, вивчає відмінності та подібності художніх елементів у творах та висвітлює взаємини літератури з іншими мистецтвами.

У працях Л. Грицик, Д. Дюришина, В. Жирмунського, М. Ільницького, Д. Наливайка означені методологічні принципи та термінологічні проблеми порівняльного літературознавства, створюються різні наукові концепції, визначаються основні вектори порівняльних студій. Одним із концептуальних положень порівняльного літературознавства є системне вивчення зв'язків і взаємовпливів